

or, utan föreläsas och demonstreras på skolan och på fältet. Hufvudsak är dock, att all undervisning är examensläsning med öfverdrifvet hemarbete. Och den väsentliga grunden härtill är, att studentexamen förestår, och lyceerna måste täfla om höga examenssiffror för sina lärjungar. Bortfaller denna examen, kan ändring ske; eljest icke. Då faller också skulden för det ena och det andra på öfverstyrelse och lärare. Nu måste de i hufvudsak hållas ursäktade.

J. V. S.

10

213 OM REALSKOLOR OCH BOTTENSKOLOR.

Morgonbladet n:o 149, 2. VII 1879

Af det nya, den senaste skolreformen bragt i dagen, är utan tvifvel inrättandet af de fyraklassiga Realskolorna det mest påkallade. Ty att något behof af lärdomsskolornas reformerande, utöfver sammanslagningen af gymnasier och högre elementarskolor och utstrykandet af de många särskilda kurserna på de högre klasserna, skulle gjort sig kännbart, har ännu ingen sökt påvisa. Men det sistnämnda lättsinniga påhittet hade kunnat aflägsnas och den gamla ordningen återföras utan nya skadliga påhitt.

20

Realskolorna äro deremot för landet ett verkligt behof. Ty hvad som utgör alla moderna staters styrka, en upplyst medelklass, finnes ännu endast ofullständigt till, så länge den representeras hufvudsakligen endast af tjänstemän, statens och städernas, samt presterskapet. Bristen i vårt land bevisar sig bäst af represenatationens i borgarståndet beskaffenhet. Funnes icke borgmästarene att tillgå, skulle ståndet taga sig mycket klen ut, utan att genom denna utsago en eller annan duglighet af borgarklassen må förnärmas. Den kända väg, på hvilken våra städers handlande gå upp till att drifva egen rörelse, utesluter bokligt vetande, hvarförutan dock intellektuel bildning i vår tid är omöjlig. Med den nu utsträckta valrätten och valbarheten i städerna är fara värdt, att yrkesintresset och erfarenheten blifva än mindre representerade.

30

Att taga realskolornas parti på en tid, då dessa ungefär hunnit göra fiasko, lofvar visst föga framgång. Men en sak, huru riktig den än är i princip, kan genom förväntadt utförande förderfvas. De främsta att taga dessa skolor under sitt hägn och att söka inverka på deras ordnande hade väl bort vara landets industriidkare och handlande. Att veterligen ingen af dem offentligen yttrat ett enda ord i frågan, må i sin mon bevisa för det ofvanantydde. Ty ingalunda anse de väl allt bokligt vetande vara för sig öfverflödigt. Men der detta är svagt, är det naturligt nog, att ingen tänkt öfver ämnet eller försökt förvärfva någon kännedom derom, hvarföre icke heller någon opinion i saken finnes eller någon håg och förmåga att göra densamma gällande. Äfven i borgareståndet yttrades nog vid senaste landtdag hvarjehanda opinioner om lärdomsskolorna, men mig veterligen intet enda ord om den nya inrättningen, borgar- (eller real-) skolorna.

40

Det första misstaget är, att så många fyraklassiga realskolor öppnats samtidigt, förrän någon erfarenhet angående läroordningens lämplighet vunnits. Vederbörande städer hafva visst begärt dessa skolor. Men städerna strida om att få herbergera alla möjliga skolor, ingalunda af ifver för upplysningen på orten, utan i hopp om nya konsumenter och ökad trafik, så och så många tusen mark i hushyrer, för handels-

50

varor, handtverksarbete m. m.

Det andra misstaget är, att äfven skolans högre klasser ansetts kunna betjenas af mindre lärda och mindre aflönade lärare än lärdomsskolans. Sannt är, att undervisningen delvis måste hafva ett mera praktiskt syfte, såsom afseende blifvande affärsmän. Men uppgiften att föra lärjungarna till kärlek för litterär bildning kvarstår dock. T. ex. redan läraren i modersmålet på de högre klasserna bör vara icke blott grammatiker, utan kännare af litteraturen, hemlandets och utlandets. Afvenså läraren i historien minst en laudatursman i filos. kandidat-examen, för att kunna med någon auktoritet förmå uttala ett bedömande och gifva lärjungarne anvisning på historisk läsning, nemligen specialhistorie, memoirer och kulturhistoriska öfversigter. Fråga kan vara, om icke på skolans högsta klass såväl i sagde som vissa andra ämnen föreläsningssmetoden borde tillämpas, dock icke den gagnlösa vid landets universitet, utan med skyldighet för lärjungarna att uppteckna det förelästa, och detta dertill i nitade häften. Den, som vill se, huru långt färdigheten i sådant upptecknande kan gå, eger tillfälle dertill på teknologiska institutet i Helsingfors. Ännu må antydas gagnet deraf, att undervisningen i båda de inhemska språken på ifrågakvarande klass skulle meddelas af samma lärare.

Man kan dock icke ännu på lång tid vänta, att realskolans högre klasser skulle blifva öfverlupna af lärjungar. De måste derföre blifva jemförelsevis kostsamma, såsom fallet är äfven med lyceernas högre klasser. Men kostnaden för hela skolan i förhållande till antalet lärjungar är nu så hög, i följd deraf attdess lägsta klasser icke tillika gjorts till en förberedande skola för lyceum. Och detta utgör det tredje väsentliga misstaget. Det synes dock hafva bordt ligga i öppen dag, att föräldrar icke skola tvingas sända sina barn en 15 å 20 mil till lyceerna, för att läsa bibliska historien, Topelii »Boken om vårt land», Kockströms finska lärobok, den politiska geografins elementer och lära räkna quattuor species i hela tal och sorter. Läses och läres då detta på lyceerna? Ja, det är otroligt, men sannt, att ett sådant missbruk och en sådan misshushållning, allmän och enskild, opåtaladt fortgår. Att det mesta deraf tillhör folkskolan, vet hvar och en; och bör detta derföre fordras redan för inträdet på realskolan. Iakttages det, och läres på skolans båda lägre klasser intet fremmande språk, utan endast de båda inhemska språken, så kan så väl i dessa som i religionskunskap, geografi och räkning dels en väsentlig del, dels i det närmaste allt blifva undangjordt för lyceum. Här antydd reform är derföre väsentlig för landets hela skolväsende. Sker den, skola lärjungar i realskolorna icke brista. Förmögnare föräldrar af ståndspersonsklassen skola kanske icke sätta sina barn i skolan. De må då sörja för motsvarande privatundervisning. Att bestå någotslags offentliga skolor för deras enskilda räkning vore opåkalladt. Det skulle föra för långt att här tala om undervisningen i främmande språk på realskolan. Min mening är, att de böra vara frivilligt läroämne, och undervisningen i regeln af lärjungen betalas.

Om bottenskolan har förts mycket tomt tal. Men i landet finnes endast *en* bottenskola – lyceerna. Ty undervisningen i dessa är bortkastad, om universitetsundervisningen icke kommer dertill. Men i alla andra läroanstalter skall undervisningen omfatta en i sig afslutad kurs, som icke fordrar att i någon annan läroanstalt kompletteras. Detta hindrar icke den, som genomgått t. ex. folkskolan, att derefter börja med kursen i realskolan, eller den, som genomgått den senare, att öfvergå till en teknisk eller agronomisk läroanstalt. Men ingendera

skolans kurs skall beräknas för en sådan öfvergång, d. v. s. för hvad en eller annan lärjunge möjligen kan välja, utan för den stora pluralitetens bästa, som med skolans kurs afslutar sin skolgång för all tid. Med fruntimmersskolorna är samma förhållande. Sjelfstudium skall följa på alla dessa skolkurser, och att leda lärjungarne dertill, att så sker, är deras väsentliga uppgift. Endast lyceum slutar, såsom sagdt, med en kurs, som ännu väntar på sin fulländning.

Man kunde väl säga, att den lägre folkskolan är en bottenskola för den högre, den tvåklassiga realskolan för den fyrklassiga. Man talar då om tvenne stadier af samma lärokurs, – ehuru klasserna befinnas på skilda platser. Men talet om folkskolan i dess helhet såsom en bottenskola är endast en klingande bjellra. Namnet folkskola är tillräckligt talande, en skola för allt folk, hvilken hvar och en behöfver och skall genomgå, som icke begagnar någon annan skola. Om för inträde i realskolan, fruntimmersskolan, lägre jordbruksskolan m. m. fordras de kunskaper, som i folkskolan meddelas, ändrar detta i folkskolans bestämelse ingenting. Det betyder endast, att staten icke skall bekosta obehöfliga folkskolor, förenade med de nyssnämnda läroanstalterna såsom dessas lägre klasser, icke att folkskolan är till för deras behof eller för *sitt* ändamåls vinnande af dem har behof.

Man kan väl yrka, att, då staten för inträdet i sina läroanstalter fordrar ett visst mått af förberedande kunskaper, det vore dess åliggande att bereda tillfälle, mer eller mindre kostnadsfritt, till dessa kunskapers inhemtande; hvarigenom man kommer till en obligat offentlig bottenskola. Ja, om detta är nödvändigt, så att statens läroanstalter eljest stå toma. Men äro de fördelar, statens läroanstalter erbjuda, så stora och lockande, att lärjungar trängas om inträde i desamma, så är uppenbarligen en sådan omsorg från statens sida obehöflig och äfven i allmänhet obehörig. Ty de läroanstalter, om hvilka härvid kan vara fråga, bjuda dock sin undervisning åt ett ringa fåtal af landets invånare, och det vore orätt att beskatta landet till dessas förmon utan allt statens behof. Hvad särskildt angår lärdomsskolorna, är tilloppet till dem förnärvarande mycket stort. Man må låta det mycket omtalade »bildningsbehofvet» gälla, hvad det behagar, men stor orättvisa begår man icke, om man antager, att framtida statstjenst med åtföljande löneförmoner är ett hos föräldrarne verksamt motiv. Göres nu undervisningen på realskolans lägre klasser till förberedande äfven för lärdomsskolan, skall tilloppet af lärjungar flytta sig till dem. Men ställas fordringarne på inträde i realskolan, såsom ofvan blifvit antydt, högre än för närvarande vid lyceerna, är härpå intet förloradt. Man bör deremot kunna hoppas, att, då samma kurs förbereder äfven för realskolans högre klasser, många föräldrar skola väga mellan den långa, dyra lycei- samt universitetskursen och den korta realskolekursen, som förer ungdomen till snar samhällsverksamhet och bergning. Ty det är ett detestabelt skick, egendomligt för vårt land, att våra unga män från universitetet använda sin tid till lexläsning ända till 26 å 30 års ålder.

Vännerna af en nationel, finsk bildning borde isynnerhet låta sig vårda om realskolorna, såsom å andra sidan om svenskan äfven på de finska lyceerna. Ty magistrar och prester och skollärare tillhöra väl i allmänhet det ideelt sinnade folket i landet. Men det blir på längden en overksam rol, att endast opinera och protestera. Det är säkrare att vara styrelse sjelf. Och den besittningslöses opinioner väga lätt, mot de besittandes kontanta uppslag för äfven de ideela sträfvandenas främjande, och mot de kompakta ekonomiska intressenas tyngd i vågskålen.

J. V. S.